

Ministerineuvoston ehdotus Pohjoismaiden neuvostolle Agenda 2030:n toteuttamista koskevasta uudesta ohjelmasta

1. Tiivistelmä

Asia koskee pohjoismaisten yhteistyöministerien (MR-SAM) tekemää ministerineuvoston ehdotusta, joka tuodaan Pohjoismaiden neuvoston istuntoon 2017. Ehdotus käsittelee uuden ohjelman perustamista Agenda 2030:n toteuttamiseksi Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Lisäksi ohjelma tukee Pohjoismaiden ministerineuvoston nykyisen kestävä kehityksen strategian ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa” toteuttamista. Ohjelman nimenä on ”Sukupolvi 2030 – pohjoismainen ohjelma Agenda 2030:n toteuttamiseksi”, ja sen kokonaisbudjetti on arviolta 12,9 miljoonaa Tanskan kruunua ohjelmakaudella 2017–2020 (budjettikohta 1-0460, kestävä kehitys).

2. Taustaa

Kaikki Pohjoismaat ovat sitoutuneet toteuttamaan Yhdistyneiden kansakuntien syyskuussa 2015 hyväksymän Agenda 2030 -toimintaohjelman, joka sisältää 17 kansainvälistä tavoitetta. Pohjoismaiset yhteistyöministerit pyysivät maaliskuussa 2016 Pohjoismaiden ministerineuvostoa laatimaan ohjelmaehdotuksen, joka koskee Agenda 2030:n toteuttamista Pohjoismaiden ministerineuvostossa.

Ehdotus perustuu selvitykseen *Sustainable Development Action – the Nordic Way*¹, jonka Gaia Consulting Ltd ja Stockholm Environment Institute tekivät Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiannosta vuonna 2016. Ohjelmaehdotusta on sittemmin kehitetty Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristössä yhdessä kansallisista asiantuntijoista koostuvan kestävä kehityksen asiantuntijaryhmän kanssa. Ryhmä toimii pohjoismaisen yhteistyökomitean (NSK) ja pohjoismaisten yhteistyöministerien neuvonantajana. Keväällä 2017 toteutettiin kuulemisprosessit kaikissa Pohjoismaiden ministerineuvoston alakohtaisissa ministerineuvostoissa, Pohjoismaiden neuvostossa sekä Pohjoismaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskuudessa. Kuulemisprosesseista saadut vastaukset on otettu huomioon lopullisen ohjelmaehdotuksen laadinnassa. Pohjoismaiset yhteistyöministerit käsitelivät ja hyväksyivät ohjelmaehdotuksen ”Sukupolvi 2030 – pohjoismainen ohjelma Agenda 2030:n toteuttamiseksi” 5. syyskuuta 2017. Ohjelmasta tehdään nyt ministerineuvoston ehdotus Pohjoismaiden neuvostolle.

”Sukupolvi 2030” -ohjelma edistää Agenda 2030:n toteuttamista ja tukee samalla Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen strategian ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa” (2013) toteuttamista.² Ohjelma tulee mieltää pohjoismaisen kes-

¹ [Sustainable Development Action – The Nordic Way \(2017\)](#)

² *Pohjoismainen kestävä kehityksen strategia ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa”*

tävän kehityksen strategian ja Agenda 2030:n yhdyssiteeksi, koska Agenda 2030 -työ tukee suoraan kestävän kehityksen strategian toteutumista, ja toisinpäin.

Ohjelman suurimpia tavoitteita on se, että koko Pohjoismaiden ministerineuvosto työskentelee Agenda 2030:n ja kaikkien 17 kansainvälisen tavoitteen toteuttamiseksi. Ohjelmassa ehdotetaan kuitenkin, että Pohjoismaiden ministerineuvosto keskittyisi organisaationa Pohjoismaiden kannalta erityisen haastaviin osa-alueisiin. Näin ollen ohjelman temaattiseksi painopistealueeksi ehdotetaan "kestävää kulutusta ja tuotantoa". Teema määriteltiin selvitys- ja kuulemisprosessien yhteydessä Pohjoismaiden suureksi yhteiseksi haasteeksi, ja samalla se on monia kansainvälisiä tavoitteita yhdistävä tekijä. Pohjoismaiden ministerineuvostolla on myös vahva temaattinen perusta tämän aiheen jatkokäsittelylle.

3. Ehdotus

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) tuovat Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2017 istunnon käsittelyyn ministerineuvoston ohjelmaehdotuksen, joka koskee Agenda 2030:n toteuttamista Pohjoismaiden ministerineuvostossa vuosina 2017–2020. Koko ohjelmaehdotus on liitteenä 1.

"Sukupolvi 2030" -ohjelman tavoitteena on

-) vahvistaa ja kehittää Agenda 2030:n toteuttamista koko Pohjoismaiden ministerineuvostossa sekä edistää pohjoismaista kestävän kehityksen yhteistyötä
-) keskittyä teemoihin, jotka vaativat Pohjoismailta erityishuomiota kansainvälisten tavoitteiden saavuttamiseksi
-) tunnistaa mahdollisuuksia kestävää kehitystä koskevaan tiedon- ja kokemustenvaihtoon, sitouttaa työhön asianmukaisia kohderyhmiä sekä edistää poliittista keskustelua Agenda 2030:n toteuttamisesta Pohjolassa
-) luoda maiden hallituksille mahdollisuuksia vaihtaa tietoa ja kokemuksia kokonaisvaltaisen Agenda 2030 -työn menetelmistä yli sektori- ja ministeriörajien
-) edistää kansainvälistä vuoropuhelua, joka perustuu pohjoismaisiin kokemuksiin Agenda 2030:n toteuttamisesta.

Ohjelman tarkoituksena tai tavoitteena ei ole koordinoita kansallista täytäntöönpanoa, vaan edistää Agenda 2030:n toteuttamista Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Ohjelmassa ei myöskään ole kehitysyhteistyönäkökulmaa, koska se ei kuulu Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiantoon.

4. Lapsiin ja nuoriin, tasa-arvoon ja kestävään kehitykseen liittyvät vaikutusarvioinnit

Lapset ja nuoret on määritelty ohjelman erityiskohderyhmäksi, koska Agenda 2030:n ja kestävän kehityksen edistäminen tähtää kehitykseen, joka täyttää nykyisten sukupolvien tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia täyttää omat tarpeensa. Lapset ja nuoret nähdään paitsi kohderyhmänä myös tärkeänä toimija-

ryhmänä, joka on osallistettava ja sitoutettava ohjelmaan sekä pohjoismaiseen Agenda 2030 -työhön. Tämä näkyy myös ohjelman nimestä ”Sukupolvi 2030”.

Ohjelmassa tulee lisäksi olla läpäisevänä tasa-arvonäkökulma, joka välittyy sekä ohjelman panostuksista että tavoitteista. Kansainväliseen tavoitteeseen nro 5 (tasa-arvo) liittyvä työ mainitaan niin ikään ohjelman tärkeäksi osaksi. Ohjelman tavoitteiden ja panostusten perusteella oletuksena on, että ohjelman kaikissa panostuksissa otetaan kauttaaltaan huomioon tytöt, pojat, naiset ja miehet tasa-arvon edistämiseksi ohjelman kaikilla osa-alueilla.

5. Yhteistyö ja organisointi

Ohjelman ohjauksesta vastaavat pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) sekä pohjoismainen yhteistyökomitea (NSK). Ohjelman temaattista painopistealuetta koskevat asiat on jalkautettava myös asianmukaisesti ministerineuvostoihin.

Ohjelmaa hallinnoi Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö. Ohjelman hankkeiden hallinnointi voidaan ulkoistaa ulkopuolisille hallintoelimille.

Ohjelman ohjausryhmänä toimii kestävän kehityksen pohjoismainen asiantuntijaryhmä, joka tekee päätösesityksiä NSK:lle ja MR-SAMille. Asiantuntijaryhmällä on 1–2 vuotuisia kokouksia, joissa keskustellaan tulevan toimintavuoden suunnitelmista sekä annetaan mahdollisesti suosituksia ohjelman seurannasta ministerineuvostossa.

Ohjelmakausi on pohjoismaisten yhteistyöministerien päätöksen mukaisesti 2017–2020. Agenda 2030 ulottuu kuitenkin vuoteen 2030, joten ohjelman julki lausuttuna tavoitteena on pohjustaa myös ohjelmakauden jälkeistä työtä siten, että ohjelmaa voitaisiin pidentää tai uudistaa työtapojen arvioinnin jälkeen.

6. Budjetti- ja resurssivaikutukset

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) ovat tehneet periaatepäätöksen, jonka mukaan ohjelmalle kohdennetaan ehdotetulla ohjelmakaudella 2017–2020 pääosa kestävän kehityksen määrärahoista (kokonaisbudjetti noin kolme miljoonaa Tanskan kruunua vuodessa). Kun tähän lisätään varat, jotka yhteistyöministerit kohdensivat ohjelman perusrahoitukseen vuonna 2016, ohjelman kokonaisrahoitus on arviolta 12,9 miljoonaa Tanskan kruunua vuoden 2020 loppuun saakka.

Varat ovat peräisin budjettikohdasta 1-0460 (kestävä kehitys), joten kyseessä ei ole uusi Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettikohta. Aiempina vuosina budjettikohdan varat on käytetty ensisijaisesti yksittäisiin, kahden tai useamman ministerineuvoston välisiin monialaisiin yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoitteena on ollut edistää pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian toteuttamista.

Ohjelma

”Sukupolvi 2030”
—
Pohjoismainen ohjelma
Agenda 2030:n toteuttamiseksi

Hyväksytty yhteistyöministerien (MR-SAM) kokouksessa 5. syyskuuta 2017

Sisältö

Pohjoismaisten yhteistyöministerien julkilausuma

Taustaa

- i. Ohjelma-asiakirja
 - 1. Johdanto ja tarkoitus
 - 2. Panostukset ohjelmakaudella 2017–2020
 - 3. Ohjelman tavoitteet
 - 4. Rajaus
 - 5. Ohjelman temaattinen painopistealue
 - 6. Rahoitus
 - 7. Ohjelman organisointi
 - 8. Raportointi
 - 9. Viestintä
 - 10. Kohderyhmät
 - 11. Toteutus
 - 12. Arviointi

Pohjoismaisten yhteistyöministerien julkilausuma

Me, Islannin, Norjan, Ruotsin, Suomen, Tanskan, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin pohjoismaiset yhteistyöministerit

- 1. Korostamme*, että maailmanyhteisön yhteinen tehtävä on aidosti ja aktiivisesti edistää kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista. Aikataulu on tiukka. Maailman mailta vaaditaan pikaisesti ratkaisevia askeleita kohti kestävä tulevaisuutta, joka mahdollistaa sekä nykyisten että tulevien sukupolvien hyvän elämän. Tässä onnistuminen vaatii yhteistyötä.
- 2. Tunnustamme*, että Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminta edistää jo suurelta osin Agenda 2030:n toteutumista ja että nykyinen pohjoismainen kestävä kehityksen strategia "Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa" on sopusoinnussa Agenda 2030:n kanssa.
- 3. Päätämme* käynnistää "Sukupolvi 2030" -ohjelman, jonka tavoitteena on vahvistaa ja vauhdittaa Agenda 2030:n toteuttamista pohjoismaisessa yhteistyössä. Ohjelmalla pyritään edistämään Pohjoismaiden välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa, jotka liittyvät koko Agenda 2030:een ja erityisesti maiden suurimpiin yhteisiin haasteisiin. Lisäksi ohjelmassa tulee hyödyntää Pohjoismaiden ministerineuvostossa jo nykyään tehtävää laajaa työtä kestävä kehityksen edistämiseksi.
- 4. Vahvistamme* sitoutuvamme siihen, että kestävä kehitys sisällytetään Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkien toimintaan "Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa" -strategian mukaisesti.
- 5. Painotamme*, että "Sukupolvi 2030" -ohjelmassa pyritään luomaan pohjoismaista lisäarvoa ja synergiaa ottamalla huomioon Pohjoismaiden ministerineuvoston muut toimenpiteet ja hankkeet, varsinkin pääministerialoite "Pohjoismaisia ratkaisuja globaaleihin haasteisiin".
- 6. Tähdennämme*, että lapsilla ja nuorilla on muutosvoimina ratkaiseva asema Agenda 2030:n toteuttamisessa, että nykylapsille ja -nuorille pyritään aktiivisesti turvaamaan kestävämpi tulevaisuus ja että pohjoismaiset lapset ja nuoret tulee näin ollen osallistaa Agenda 2030 -työhön erityisen keskeisinä toimijoina.

Taustaa

Yhdistyneet kansakunnat hyväksyi syyskuussa 2015 kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n, joka sisältää 17 kansainvälistä kestävän kehityksen tavoitetta ja 169 alatavoitetta. Kaikki Pohjoismaat ovat sitoutuneet toteuttamaan ohjelman myös kotikentällä. Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) hyväksyivät 5. syyskuuta 2017 tämän ohjelma-asiakirjan, joka koskee vuosina 2017–2020 tehtävää pohjoismaista yhteistyötä Agenda 2030:n toteuttamiseksi.

Ohjelma perustuu selvitykseen *Sustainable Development Action – the Nordic Way*, jonka Gaia Consulting Ltd ja Stockholm Environment Institute tekivät Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiannosta vuonna 2016. Ohjelmaa on sittemmin kehitetty Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristössä yhdessä kansallisista edustajista koostuvan kestävän kehityksen asiantuntijaryhmän kanssa. Keväällä 2017 toteutettiin kuulemisprosessit kaikissa Pohjoismaiden ministerineuvoston alakohtaisissa ministerineuvostoissa, Pohjoismaiden neuvostossa sekä Pohjoismaiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskuudessa. Ohjelma on tulosta näistä selvitys- ja kuulemisprosesseista.

Sustainia-ajatushautomo teki lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiannosta huhtikuussa 2017 analyysin *Bumps on the Road to 2030*. Selvityksellä pyritään herättämään keskustelua siitä, miten pitkälle Pohjola on päässyt kaikkien 17 kestävyystavoitteen toteuttamisessa. Analyysi ja edellä mainitut kuulemisprosessit loivat perustan ohjelman temaattista painopistealuetta koskevalle ehdotukselle.

I. Ohjelma-asiakirja

1. Johdanto ja tarkoitus

”Sukupolvi 2030” -ohjelma edistää Agenda 2030:n toteuttamista ja tukee samalla Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen strategian ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa” (2013) toteuttamista.¹ Ohjelma tulee mieltää kestävä kehityksen strategian ja Agenda 2030:n yhdyssiteeksi, koska Agenda 2030 -työ tukee suoraan kestävä kehityksen strategian toteutumista, ja toisinpäin.

Ohjelma perustuu kestävä kehityksen kolmeen toisistaan riippuvaan ulottuvuuteen: *taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen*. Lisäksi se perustuu Agenda 2030:n mukaisesti ”ketään ei jätetä” -periaatteeseen² ja ihmisoikeuksiin. Pohjoismaisen kestävä kehityksen strategian tavoin ohjelmassa painotetaan myös kulttuurin tärkeyttä pohjoismaisessa kestävä kehityksen edistämistyössä.

Ohjelman tulee vahvistaa ja kehittää Agenda 2030:n toteuttamista Pohjoismaiden ministerineuvoston toimialoilla ja kaikissa ministerineuvostoissa sekä edistää pohjoismaista kestävä kehityksen yhteistyötä. Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee tehdä ohjelman puitteissa kokonaisvaltaista Agenda 2030 -työtä painottaen kuitenkin pohjoismaista erityishuomiota vaativia osa-alueita. Vuosien 2017–2020 erityistä huomiota vaativaksi teemaksi on määritelty ”kestävä kulutus ja tuotanto”. Teemaan liittyvä työ edellyttää sektorienvälisiä yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvostossa.

Ohjelmassa tulee tunnistaa mahdollisuuksia kestävä kehitystä koskevaan tiedon- ja kokemustenvaihtoon, sitouttaa työhön asianmukaisia sidosryhmiä sekä edistää poliittista keskustelua Agenda 2030:n toteuttamisesta Pohjolassa.

Ohjelman tulee luoda maiden hallituksille mahdollisuuksia vaihtaa tietoa ja kokemuksia kokonaisvaltaisen Agenda 2030 -työn menetelmistä yli sektori- ja ministeriörajojen. Lisäksi ohjelman tulee tarpeen mukaan edistää kansainvälistä vuoropuhelua, joka perustuu pohjoismaisiin kokemuksiin Agenda 2030:n toteuttamisesta. Ohjelmassa panostetaan erityisesti pohjoismaisten nuorten osallistamiseen ja sitouttamiseen, mikä näkyy myös ohjelman nimestä ”Sukupolvi 2030”.

Ohjelmakausi on pohjoismaisten yhteistyöministerien päätöksen mukaisesti 2017–2020. Agenda 2030 ulottuu kuitenkin vuoteen 2030, joten ohjelman julki lausuttuna tavoitteena on pohjustaa myös ohjelmakauden jälkeistä työtä siten, että ohjelmaa voitaisiin pidentää tai uudistaa työtapojen arvioinnin jälkeen.

¹ Pohjoismainen kestävä kehityksen strategia ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa”

² ”Leave No One Behind” -periaate

2. Panostukset ohjelmakaudella 2017–2020

Kaikissa panostuksissa on kauttaaltaan mukana seuraavat osatekijät:

-) erityishuomion kohdistaminen temaattiseen painopistealueeseen "Kestävä kulutus ja tuotanto" (ks. kappale 4)
-) erityishuomion kohdistaminen nuorten osallistamiseen
-) tasa-arvonäkökulman sisällyttäminen.

Ohjelmaan sisältyvät seuraavat panostukset:

- 1) *Varmistetaan poliittisen fokuksen ja tarkoituksenmukaisten hankkeiden avulla se, että Pohjoismaiden ministerineuvoston työ edistää Agenda 2030:n toteutumista.*
 - i. Osallistetaan kaikki ministerineuvostot Agenda 2030 -työhön.
 - ii. Vahvistetaan temaattiseen painopistealueeseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä.
 - iii. Tehdään analyyseja pohjoismaisesta Agenda 2030 -työstä.
 - iv. Sisällytetään Agenda 2030 Pohjoismaiden ministerineuvoston keskeisiin ohjausasiakirjoihin³.
 - v. Sisällytetään Agenda 2030 Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetti- ja hankeohjaukseen.

- 2) *Edistetään Agenda 2030:een liittyvää sitoutumista ja tiedonjakoa Pohjoismaissa.*
 - i. Mahdollistetaan Agenda 2030:n kansalliseen toteutukseen liittyvä yhteispohjoismainen tiedonjako ja menetelmien kehittäminen.
 - ii. Edistetään nuorten sitouttamista pohjoismaiseen Agenda 2030 -työhön.
 - iii. Edistetään elinkeinoelämän sitouttamista pohjoismaiseen Agenda 2030 -työhön.
 - iv. Edistetään pohjoismaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välistä Agenda 2030 -yhteistyötä.
 - v. Edistetään Pohjoismaiden kuntien ja alueiden välistä tiedonjakoa.

- 3) *Tehdään tunnetuksi Pohjoismaiden ministerineuvoston Agenda 2030 -työtä Pohjoismaissa ja kansainvälisesti.*
 - i. Esitellään Pohjoismaiden ministerineuvoston Agenda 2030 -työtä ministerineuvoston nykyisissä viestintäkanavissa ja toimintaympäristöissä.
 - ii. Laaditaan ehdotuksia uusista viestintäpanostuksista, jotka voivat vahvistaa Pohjoismaiden ministerineuvoston Agenda 2030 -työn kokonaisnäkyvyyttä.
 - iii. Ollaan mukana tarkoituksenmukaisissa kansainvälisissä toimintaympäristöissä, joissa keskustellaan Agenda 2030:sta tai temaattisesti keskeisistä aiheista.

³ Kuten tarkoituksenmukaisiin strategioihin, yhteistyöohjelmiin, sektoriohjelmiin, käsikirjoihin, rahoituspäätöksiin, suuntaviivoihin ja vastaaviin ohjausasiakirjoihin

3. Ohjelman tavoitteet

Ohjelmakauden lopussa (joulukuussa 2020) ohjelman odotetaan saavuttaneen seuraavat tulokset:

- J Pohjoismaiden ministerineuvosto tekee organisaationa kokonaisvaltaista Agenda 2030 -työtä painottaen kuitenkin pohjoismaista erityishuomiota vaativia kansainvälisiä tavoitteita.
- J Kaikki Pohjoismaiden ministerineuvoston alaiset ministerineuvostot ovat ryhtyneet toimiin, joilla varmistetaan toiminnan Agenda 2030 -vastaavuus, ja ne seuraavat säännöllisesti Agenda 2030:n toteutumista.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on laatinut tarkoituksenmukaisia analyyseja sekä kehittänyt menetelmiä ja tietoa, jotka liittyvät kansainvälisten tavoitteiden toteuttamiseen Pohjoismaissa.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt eri ministerineuvostoissa tarpeen mukaan käytännön toimia, jotka luovat pohjoismaista lisäarvoa kansainvälisten tavoitteiden toteutuksessa.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on edistänyt tiedonvaihtoa ja sitoutumista, jonka osapuolina ovat asianmukaiset kansalliset ja pohjoismaiset toimijat, kuten poliitikot ja virkamiehet, tutkijat, yksityinen sektori, kunnat ja kansalaisjärjestöt.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt toimintaa, jolla pyritään sitouttamaan erityisesti pohjoismaiset nuoret Agenda 2030 -työhön.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt Agenda 2030 -viestintäpanostuksen lisätäkseen pohjoismaisen työn näkyvyyttä ja herättääkseen Agenda 2030:een kohdistuvaa kiinnostusta Pohjoismaissa.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on analysoinut sitä, miten ministerineuvoston strategiat ja ohjausasiakirjat edistävät Agenda 2030:n toteuttamista pohjoismaisessa yhteistyössä, ja tehnyt niihin tarvittaessa muutoksia.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on varmistanut, että kaikilla toimialoilla käynnistettävät hankkeet ja ohjelmat edistävät kansainvälisten tavoitteiden toteutumista.
- J Pohjoismaiden ministerineuvosto on toteuttanut ohjelman siten, että siinä on kauttaaltaan huomioitu sukupuolinäkökulma.

4. Kestävä kulutus ja tuotanto ohjelmakauden 2017–2020 temaattisena painopistealueena

Ohjelman tavoitteena on edistää koko Agenda 2030:n toteuttamista, mutta se keskittyy Pohjoismaiden kanalta haasteellisimpiin kansainvälisiin tavoitteisiin. Ohjelmaa valmisteltaessa tehdyt selvitykset, analyysit ja kuulemiset viittaavat siihen, että Pohjoismaissa on erityistä tarvetta ja halua keskittyä teemaan ”kestävä kulutus ja tuotanto”, joka kytkeytyy useisiin kansainvälisiin Agenda 2030 -tavoitteisiin, eritoten tavoitteeseen 12.⁴ Pohjoismaiden ministerineuvoston keväällä 2017 toteuttama kuulemisprosessi antoi lisäksi viitteitä siitä, että eri ministerineuvostoilla on hyvät edellytykset teemaan keskittymiseen ja jo ennestään laajaa kokemusta tulevan työn pohjaksi. Kestävän kulutuksen ja tuotannon edistäminen on myös hyvin sopusoinnussa pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian viidennen luvun ”Maapallon luonnonvarojen kestävä käyttö” ja eritoten sen kestävää kulutusta ja tuotantoa koskevan tavoitteen kanssa.⁵

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) ovat näin ollen päättäneet keskittyä ohjelmakaudella 2017–2020 erityisesti teemaan ”kestävä kulutus ja tuotanto” sekä pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian vastaavaan tavoitteeseen. Pohjoismaisen ohjelman temaattinen keskittäminen tarkoittaa sitä, että relevanttien oh-

⁴ Katso ministerineuvoston analyysi kestävän kehityksen tavoitteen nro 12 ja kaikkien 17 kansainvälisen tavoitteen välisistä yhtymäkohdista.

⁵ Pohjoismainen kestävän kehityksen strategia ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa”, ks. sivu 22.

ohjelmatoimenpiteiden on keskityttävä erityisesti näiden tavoitteiden saavuttamiseen Pohjoismaissa. Ohjelmassa käynnistettävien toimien on lisäksi otettava huomioon tavoitteiden kansainvälinen luonne, jotta panostukset tukisivat kestävä kehitystä mahdollisimman laajasti myös Pohjolan ulkopuolella. Teeman puitteissa on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota globaaleihin arvoketjuihin sekä muihin seikkoihin, joilla on vaikutusta kaukana Pohjolan rajojen ulkopuolella.⁶

On syytä painottaa, että kansainväliset tavoitteet ovat jakamattomia ja yhdennettyjä siten, että yhden tavoitteen toteuttamisen tulee tukea myös muiden tavoitteiden toteutumista. ”Kestävä kulutus ja to” -teemaan liittyvän työn lähtökohtana tulee siten olla 12. tavoitteen lisäksi myös muut tarkoituksenmukaiset kansainväliset tavoitteet, kuten 5. tavoite (tasa-arvo), 6. tavoite (vesi), 7. tavoite (uusiutuva energia), 8. tavoite (työehdot ja talouskasvu), 13. tavoite (ilmasto), 14. tavoite (meret ja merten luonnonvarat) sekä 15. tavoite (ekosysteemit ja luonnon monimuotoisuus). Myös 17. tavoite (toimeenpanon ja kumppanuuden tukeminen) nähdään keinona tehdä teemaan liittyvää sektorienvälistä pohjoismaista yhteistyötä.

5. Rajaus

Ohjelman tarkoituksena tai tavoitteena ei ole koordinoita kansallista täytäntöönpanoa, vaan edistää Agenda 2030:n toteuttamista Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Ohjelmassa ei myöskään ole kehitysyhteistyönäkökulmaa, koska se ei kuulu Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiantoon.

6. Rahoitus

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) ovat tehneet periaatepäätöksen, jonka mukaan ohjelmalle kohdennetaan pääosa kestävä kehityksen määrärahoista (kokonaisbudjetti noin kolme miljoonaa Tanskan kruunua vuodessa) ohjelmakaudella 2017–2020. Kun tähän lisätään varat, jotka yhteistyöministerit kohdensivat ohjelman perusrahoitukseen vuonna 2016, ohjelman kokonaisrahoitus on arviolta 12,9 miljoonaa Tanskan kruunua vuoteen 2020 saakka. Katso taulukko 1.

Taulukko 1

2030-ohjelman kokonaisrahoitus budjettikohdasta 1-0460	
1 000 000 kr.	Perusrahoitus vuonna 2016
2 900 000 kr.	Perusrahoitus vuonna 2017
3 000 000 kr.	Vuotta 2018 koskeva arvio
3 000 000 kr.	Vuotta 2019 koskeva arvio
3 000 000 kr.	Vuotta 2020 koskeva arvio
12 900 000 kr.	Koko ohjelmakauden (2017–2020) arvioitu yhteissumma*
	*Lisävaroja voi tulla myös Pohjoismaiden ministerineuvoston muista rahoituslähteistä.

Budjettikohdan 1-0460 varojen käytöstä päättävät vuosittain pohjoismainen yhteistyökomitea (NSK) ja pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM). Perustana käytetään pääsihteerin ehdotusta, joka perustuu kestävä kehityksen pohjoismaisen asiantuntijaryhmän suositukseen. Varat käytetään lähtökohtaisesti toimintaan, joka takaa ohjelman kokonaistoteutuksen, mutta niillä voidaan myös osarahoittaa ohjelmaan liittyviä panostuksia yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorien kanssa.

⁶ Katso ministerineuvoston analyysi kestävä kehityksen tavoitteen nro 12 ja kaikkien 17 kansainvälisen tavoitteen välisistä yhtymäkohdista.

7. Ohjelman organisointi

Ohjelman ohjauksesta vastaavat pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) sekä pohjoismainen yhteistyökomitea (NSK). Ohjelman temaattista painopistealuetta koskevat asiat on jalkautettava myös asianmukaisesti ministerineuvostoihin.

Ohjelman ohjausryhmänä toimii kestävän kehityksen pohjoismainen asiantuntijaryhmä, joka tekee päätösesityksiä NSK:lle ja MR-SAMille. Asiantuntijaryhmällä on 1–2 vuotuista kokousta, joissa keskustellaan tulevan toimintavuoden suunnitelmista sekä annetaan mahdollisesti suosituksia ohjelman seurannasta ministerineuvostossa. Asiantuntijaryhmä vahvistaa asemaansa Pohjoismaiden hallitusten välisen tiedonjaon foorumina ja vaihtaa aktiivisesti tietoa ja kokemuksia kansallisen Agenda 2030 -työn menetelmistä. Asiantuntijaryhmän toimeksianto hyväksytään erikseen NSK:ssa ja MR-SAMissa.

Jotta ohjelman ohjaus olisi riittävän joustavaa, yhteistyöministereitä pyydetään lisäksi valtuuttamaan pääsihteerin tekemään tarvittaessa muutoksia ohjelmaan. Nykyisten valtuuksiensa mukaisesti pääsihteerin voi päättää enintään 1 miljoonan Tanskan kruunun käytöstä budjettikohdassa 1-0460 (kestävä kehitys). Kuten ennenkin, valtuuksia voi kuitenkin käyttää vain poikkeustapauksissa joko nopeaa toimintaa vaativissa tilanteissa tai tilanteissa, joissa päätös on kiistatta ohjelman suuntaviivojen mukainen. Asiantuntijaryhmää on lähtökohtaisesti kuultava aina ennen ohjelmaa koskevia suuria (yli 100 000 Tanskan kruunun) päätöksiä, minkä jälkeen muodollisen päätöksen tekevät NSK ja MR-SAM.

Ohjelmaa hallinnoi Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö. Ohjelman hankkeiden hallinnointi voidaan ulkoistaa ulkopuolisille hallintoelimille.

Ohjelmassa tulee olla läpäisevänä lapsi- ja nuoriso- sekä tasa-arvonäkökulma. Tähän liittyen asiantuntijaryhmään nimetään kaksi nuorisoedustajaa. Nuorisoedustajat nimeää pohjoismainen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitea (NORDBUK) pohjoismaisen yhteistyökomitean pyynnöstä.

Jotta ohjelman laatu säilyisi hyvänä koko ohjelmakauden ajan, ohjelmalle perustetaan seurantatutkimustoiminto, jossa yksi tai useampi pohjoismainen tutkija seuraa ohjelman edistymistä jatkuvasti ja tekee asiantuntijaryhmälle ehdotuksia tulevasta työstä. Seurantatutkijan tulee seurata myös lapsi- ja nuoriso- sekä tasa-arvonäkökulman sisällyttämistä ohjelmaan.

8. Raportointi

Ministerineuvosto raportoi ohjelman edistymisestä kerran vuodessa pohjoismaisille yhteistyöministereille (MR-SAM). Raportoinnin yhteydessä ministerineuvoston sektoreja pyydetään raportoimaan kestävän kehityksen työstään ja siitä, miten ne ovat edistäneet Agenda 2030:n ja pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian toteutumista omilla toimialoillaan. Raportointi korvaa aiemman jokavuotisen kestävän kehityksen selonteon. Joka toinen vuosi laaditaan lisäksi raportti Pohjoismaiden neuvostolle: ensimmäisen kerran vuonna 2018 ja sen jälkeen vuonna 2020.

9. Viestintä

Ohjelmassa panostetaan viestintään, koska monet sen toimenpiteistä tähtäävät eri kohderyhmien sitouttamiseen, osallistamiseen ja inspirointiin Agenda 2030:n toteuttamiseksi Pohjoismaissa.

Viestintään varataan lähtökohtaisesti noin 10 % ohjelman määrärahoista. Koko ohjelmalle laaditaan erillinen viestintäsuunnitelma. Viestintäsuunnitelman tulee perustua pohjoismaisen yhteistyön nykyiseen viestintätyö-

hön, ja samalla tulee kehittää uusia ja innovatiivisia viestintämenetelmiä Pohjoismaiden kansalaisten osallistamiseksi.

Ohjelman yleisiä viestintätavoitteita voidaan kuvata seuraavasti:

1. Sitoutetaan Pohjoismaiden kansalaisia ja varsinkin nuoria sekä havainnollistetaan heidän mahdollisuuksiinsa edistää kestävä kehitystä.
2. Edistetään poliittisista keskustelua Agenda 2030:n toteuttamisesta Pohjoismaissa.
3. Tehdään Pohjolaa tunnetuksi kestävä kehityksen johtoalueena, jossa pyritään jatkuvasti entistä kestävämpään kehitykseen.
4. Tehdään tunnetuksi pohjoismaisia kestävä kehityksen ratkaisuja ja Pohjoismaiden ministerineuvoston työtä (sekä Pohjolassa että sen ulkopuolella).

Erytistä painoa tulee panna viestintätavoitteille 1 ja 2.

10. Kohderyhmät

Pohjoismaiden ministerineuvostossa ohjelma kohdistuu koko organisaatioon. Kaikkien ministerineuvostojen ja niiden alaisten virkamieskomiteoiden, laitosten, ryhmien ja vastaavien oletetaan sitoutuvan Agenda 2030 -työhön omilla toimialoillaan. Jotkin niistä sitoutetaan myös erikseen ohjelman temaattisen painopistealueen toteuttamiseen.

Ministerineuvoston ulkopuolella ohjelman kohderyhmänä ovat Agenda 2030:n toteuttamiseen osallistuvat henkilöt Pohjoismaiden hallituksissa, kunnissa, tutkimusympäristöissä tai kansalaisyhteiskunnassa. Ohjelma tarjoaa näille kohderyhmille mahdollisuuksia paitsi tiedon- ja kokemustenvaihtoon myös yhteisten hankkeiden toteuttamiseen. Pohjoismaiden elinkeinoelämä on määrää saada mukaan lähinnä ohjelman temaattisen painopistealueen toteuttamiseen.

Ohjelman erityisenä kohderyhmänä ovat pohjoismaiset lapset ja nuoret, joita sekä osallistetaan että sitoutetaan Agenda 2030 -työhön.

11. Toteutus

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) hyväksyivät ohjelman 5. syyskuuta 2017. Hyväksymisen jälkeen alkaa ehdotettujen panostusten hallinnollinen ja sisällöllinen suunnittelu. Ohjelmaan tehdään mahdollisesti tarkistuksia sen jälkeen, kun Pohjoismaiden neuvosto on käsitellyt ohjelman marraskuussa 2017. Ohjelmaa toteutetaan vuoden 2020 loppuun saakka.

12. Arviointi

Ohjelmasta tehdään keväällä 2019 puolivälisarviointi, jonka tavoitteena on havaita mahdolliset muutostarpeet sekä aloittaa keskustelu ohjelman jatkoedellytyksistä vuoden 2020 jälkeen. Ohjelmakauden loppuun tehdään loppuarviointi.